

Zbirka umjetničkih djela Jovana Bijelića u Muzeju Unsko-Sanskog kantona u Bihaću, pokretno dobro
Status spomenika -> **Nacionalni spomenik**

Objavljeno u "Službenom glasniku BiH", broj 28/10.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 1. do 4. prosinca 2009. godine je donijelo

ODLUKU

I.

Pokretno dobro – Zbirka umjetničkih djela Jovana Bijelića u Muzeju Unsko-sanskog kantona u Bihaću proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čini 18 slika akademskog slikara Jovana Bijelića, i to:

- Gruž (1914.)
- Bosanski pejzaž s rijekom (1929.)
- Dubrovnik (1932.)
- Selo u Bosni (1939.)
- Motiv iz Bosne (1939/40.)
- Dvije jedrilice (1940.)
- Portret Tita (1953.)
- Motiv iz Venecije (1954.)
- Pred oluju (1956.)
- Bihać (1960.)
- Improvizacija br. 5 (1960.)
- Tiškovac u Bosni (1960.)
- Kompozicija (1962.)
- Mlinovi na Uni (1963.)
- Stari grad (1963.)
- Portret Vojina Basarića (druga polovina XX. stoljeća)
- Portret Teodore Basarić (druga polovina XX. stoljeća)
- Portret muškarca s brkovima (druga polovina XX. stoljeća).

Nacionalni spomenik smješten je u zgradi JU Muzej Unsko-sanskog kantona u Ulici 5. korpusa broj 2 u Bihaću, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini („Službene novine Federacije BiH” br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, znanstvene, tehničke, administrativne i financijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa temeljnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III.

Vlada Federacije osigurat će odgovarajuće fizičke i tehničke uvjete za čuvanje nacionalnog spomenika, a posebice uvjete za izvršenje stručne konzervacije i restauracije slika.

Izlaganje i ostali vidovi prezentacije nacionalnog spomenika na području Bosne i Hercegovine vršit će se na temelju uvjeta koje utvrdi federalno ministarstvo nadležno za kulturu.

Nadzor nad provedbom mjera zaštite pokretnog naslijeđa vrši federalno ministarstvo nadležno za kulturu.

IV.

Svatko a posebice nadležna tijela Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalne, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih postupaka koji mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

V.

Iznošenje kompletne zbirke ili njenih pojedinih dijelova (u daljnjem tekstu: pokretno naslijeđe) iz Bosne i Hercegovine nije dopušteno.

Izuzetno od odredbe stavka 1 ove točke, dopušteno je privremeno iznošenje pokretnog naslijeđa iz Bosne i Hercegovine u svrhu prezentacije ili konzervacije ukoliko se utvrdi da konzervatorske radove nije moguće izvršiti u Bosni i Hercegovini, odnosno ako se procijeni da se konzervacija u inozemstvu može izvršiti kvalitetnije, brže i jeftinije.

Odobrenje u smislu prethodnog stavka daje Povjerenstvo, ukoliko bude nesumnjivo utvrđeno da to neće ni na koji način ugroziti pokretno naslijeđe. U odobrenju se utvrđuju svi uvjeti pod kojima se pokretno naslijeđe može iznijeti iz Bosne i Hercegovine, rok za vraćanje dobra u zemlju, kao i zaduženja pojedinih tijela i institucija za osiguranje tih uvjeta, i o tome se obavještava Vlada Federacije, nadležna služba osiguranja, carinska služba Bosne i Hercegovine i javnost.

VI.

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za kulturu i nadležnoj službi zaštite na razini Federacije Bosne i Hercegovine, u svrhu provedbe mjera utvrđenih u toč. II. – V. ove odluke.

VII.

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web-stranici Povjerenstva (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII.

Sukladno članku V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX.

Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objave u „Službenom glasniku BiH“.

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Broj: 04.2-2.2-40/2009-60
2. prosinca 2009. godine
Sarajevo

**Predsjedateljica Povjerenstva
Ljiljana Ševo**

O b r a z l o Ź e n j e

I - UVOD

Na temelju članka 2. stavak 1. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i

Hercegovini, „nacionalni spomenik“ je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom, sukladno čl. V. i VI. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za to dobro podnesen zahtjev.

Muzej Unsko-sanskog kantona iz Bihaća podnio je, dana 23. 12. 2008. godine, peticiju/prijedlog za proglašenje Zbirke umjetničkih dijela Jovana Bijelića nacionalnim spomenikom BiH.

Sukladno odredbama Zakona, a na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. i članka 35. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, Povjerenstvo je pristupilo provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

Izjava o značaju dobra

Umjetničke slike Jovana Bijelića koje su dio stalnog izložbenog postava Muzeja Unsko-sanskog kantona u Bihaću poklonjene su ili otkupljene za zbirku nekadašnjeg Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću. Najstarija slika u zbirci (1914.) sa motivom primorskoga grada Gruža, potječe iz rane faze umjetnikovoga rada sa izrazitim sezanskim manirima. Tri portreta iz druge polovice XX. stoljeća zaokružuju plodonosan stvaralački rad i označavaju posljednju fazu rađenu „u jednom dahu kolorističke eksplozije“.

Jovan Bijelić (1884. – 1964.) jedan je od najznačajnijih jugoslavenskih likovnih stvaralaca u periodu između dva rata. Likovnu naobrazbu stekao je u vodećim centrima umjetnosti. U Krakovu boravi od 1909. do 1913., u Parizu od 1913. do 1914., a potom, od 1915. godine u Pragu. Nakon povratka sa studija kraće vrijeme živi u Bihaću, a potom se nastanjuje u Beogradu (1919.) gdje je uposlen kao scenograf i šef slikarske radionice Narodnog pozorišta.

Utjecaj slikarskih pravaca XX. stoljeća koje je umjetnik „upoznao“ tokom studija, ostavit će snažan trag u njegovom izričaju bez obzira da li slika portrete, pejzaže ili mrtve prirode. Slikarski rukopis Jovana Bijelića mijenjao se i sazrijevao tokom perioda u nekoliko faza. Utjecaj kubizma prepoznatljiv je u skulpturalnoj koncepciji čvrsto modelovanih formi i oskudnosti palete, te fovizma kojim oblikuje „koloritna djela izuzetne sočnosti i čulne ekspresije“. U posljednjoj fazi potez postaje sve više rastrzan, rastvoren drugim likovnim sredstvima. Ova zbirka predstavlja izvanrednu selekciju slika iz svih faza umjetnikova rada. To je jedna od najreprezentativnijih pojedinačnih zbirki koje su dio izložbenih postavki muzeja ili galerija u Bosni i Hercegovini.

Pored pedagoškog rada, Jovan Bijelić bio je suosnivač slikarskih grupa koje su djelovale na prostoru Jugoslavije – grupe „Oblik“, „Samostalni“ i „Nezavisni“. Godine 1963. dodijeljen mu je status redovitog člana Srpske akademije nauka i umjetnosti.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, izvršen je uvid u:

- dokumentaciju JU Muzej Unsko-sanskog kantona iz Bihaća o predmetu u postupku,
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući opis i fotografije,
- uvid u sadašnje stanje dobra,
- raspoloživu literaturu o predmetu u postupku.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Zbirka umjetničkih djela akademskog slikara Jovana Bijelića smještena je u JU Muzej Unsko-sanskog kantona u Ulici 5. korpusa broj 2 u Bihaću, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Povijesni podaci

Današnji Muzej Unsko-sanskog kantona u Bihaću predstavlja nastavak plodne muzeološke djelatnosti u kontinuiranom trajanju od preko pola stoljeća.

Osnovan je 30. 3. 1953. godine, rješenjem općine Bihać br. 3692/53 kao Gradski muzej. Proširivanjem djelovanja Gradskog muzeja na širi zavičaj, mijenja se naziv ustanove najprije u Zavičajni muzej Bihać, a daljim razvijanjem rada na širokoj teritoriji Pounja, naziv se po drugi put mijenja rješenjem općine Bihać br. 18/46/1-1961., od 23. 12. 1961. godine u Muzej Pounja u Bihaću.

U istom periodu, čak i u istim prostorijama djeluje i drugi muzej u Bihaću – Spomen muzej I. zasjedanja AVNOJ-a. Oba muzeja tijekom godina imaju pojedine zajedničke službe. Kustosi Muzeja Pounja često obavljaju poslove i za Spomen muzej I. zasjedanja AVNOJ-a i obratno. Zbog toga

kolektivi oba muzeja na sjednici održanoj 13. 4. 1964. godine odlučuju da se dva muzeja spoje u jednu zajedničku ustanovu pod nazivom Muzej AVNOJ-a i Pounja.

Međutim, tijekom vremena, naročito razvijanjem djelovanja Muzeja Pounja dolazi do razdvajanja dvaju muzeja. Skupština općine Bihać, uz suglasnost i preuzimanje prava suosnivača od strane ostalih skupština općina Pounja i Posanja (Bosanske Krupe, Bosanskog Petrovca, Bosanskog Grahova, Cazina, Drvara, Sanskog Mosta i Velike Kladuše), rješenjem br. 02-631-10/71, od 9. 4. 1971. godine, osniva Regionalni muzej Pounja u Bihaću, koji preuzima kadrove, zbirke i osnovna sredstva ranijeg Muzeja Pounja. Nakon ovih promjena, unutar Regionalnog muzeja formiraju se sljedeći područni odjeli:

- Spomen muzej Jovana Bijelića u Bosanskom Petrovcu;
- Stalna izložba „Drugog zasjedanje ZAVNOBiH-a i Sanski Most i okolina u Narodnooslobodilačkom ratu“ u Sanskom Mostu.

Nakon završetka rata u Bosni i Hercegovini (1992.–1995.), Općinsko vijeće općine Bihać je odlukom br. 01-023-11/96, od 25. 11. 1996. godine preuzelo osnivačka prava i pripojilo Muzej I. zasjedanja AVNOJ-a Regionalnom muzeju Pounja u Bihaću.

Odlukom Skupštine Unsko-sanskog kantona o proglašenju institucija kulture od kantonalnog značaja br. 01-1-108/97, od 29. 12. 1997. godine, Regionalni muzej Pounja u Bihaću proglašen je institucijom od kantonalnog značaja.

Nakon što je Općinsko vijeće općine Bihać odlukom br. 0/01-023-29 od 31. 3. 1998. godine prenijelo osnivačka prava i obveze prema Regionalnom muzeju Pounja iz Bihaća na Skupštinu Unsko-sanskog kantona, odlukom br. 01-1-49/98 od 12. 6. 1998. godine, Skupština Unsko-sanskog kantona je preuzela prava i obaveze osnivača prema JU Regionalni muzej Pounja Bihać, koji je prema istoj odluci nastavio raditi kao JU Muzej Unsko-sanskog kantona.

Jovan Bijelić rođen je 30. juna 1884. godine u zaseoku Revenik sela Kolunića u blizini Bosanskog Petrovca. Osnovnu školu je završio u Petrovcu nakon koje ga roditelji šalju na dalje školovanje u Sarajevo. U Sarajevu Bijelić pohađa gimnaziju i Zanatlijsku školu, te 1906. godine školu slikanja Jan Karela Jankovskog. Uz pomoć srpskog prosvjetno-kulturnog društva „Prosvjeta“ 1908. godine upisuje Umjetničku akademiju u Krakovu koju završava 1913. godine. Neko vrijeme provodi u posjetama i školovanju u Parizu i Pragu, da bi 1915/16. godine bio postavljen za asistenta crtanja u Velikoj gimnaziji u Bihaću (*Tihić, 1972., 11-39*). Bijelić je u Bihaću ostao tri školske godine. Pored predavanja u školi, bavio se slikanjem. Radio je većinom ulja na platnu sa kojim učestvuje i na izložbi održanoj u oktobru 1917. godine u Sarajevu, a potom 1919. godine u Zagrebu. Na obje izložbe njegovi radovi su ocijenjeni izuzetno pozitivno. Bihaćki period u Bijelićevom radu označava se najčešće kao period u kojem slikar traga za svojim izrazom. Radovi nastali u ovom periodu oslanjaju se na njegova znanja usvojena tokom školovanja, na impresionizam, secesiju, naturalizam, sezanimizam, ekspresionizam i apstrakciju (*Tihić, 1972., 9*). Pozitivan prijem njegovih radova u Zagrebu bio je odlučujući momenat za njegov prijem na mjesto scenografa Narodnog pozorišta u Beogradu (*Tihić, 1972., 40-43*). Bijelić u Beograd dolazi u novembru 1919. godine, gdje ostaje sve do svoje smrti 12. marta 1964. godine.

U periodu od 1919. do 1920. godine Bijelić slika „simbolična platna bez uobičajenih tema i predmeta, pri čemu nastaje izvjesno spajanje pariskog estetskog racionalizma sa njemačkim ekspresionizmom“ (*Protić, 1964., 7*), da bi potom njegovo slikanje prešlo u „neku vrstu muzejskog realizma“ (*Protić, 1972., 12*). Karakteristična djela iz ovog perioda su portreti Milana Dedinca, Brane Ćosića, Djevojke sa knjigama, niz mrtvih priroda (najpoznatija je Mrtva priroda iz 1927. godine iz Umjetničke galerije Bosne i Hercegovine u Sarajevu), te pojedini aktovi, kao što je slika Velika kupačica iz 1929. godine iz kolekcije Pavla Beljanskog. Za ovaj period, njegov učenik Đorđe Popović kaže: „Čitavih deset godina... njegov postupak će biti isti. Paleta će mu sve to vreme ostati nepromjenjena. Cinkova bela, crna od slonove kosti u čijem se rasponu pružaju boje tople i hladne, kraplak i cinober crvena, caput mortuum, prirodna zemlja, pečena zemlja, žuti oker, kadmijumova narandžasta i limunova, hromoksidova vatrenozelena, pruska plava i ultramarin. Nikada... neće ući u njegovu paletu nova boja. Potpuno poroznu podlogu izbegava, jer voli sočnu sliku, uljanog sjaja, ponekad bogatu pastu; ne odgovara mu uobičajeni francuski način „mat“ slika“ (*Tihić, 1972., 119-160, Protić, 1972., 12*).

U Bijelićevom radu novi preokret nastaje tridesetih godina XX vijeka, kada se opredjeljuje za čistu boju i snažan gest. Sve buduće promjene dešavaće se u okviru ovoga. Iz ovog perioda su dvije slike koje se smatraju Bijelićevim remek-djelima, ali i remek-djelima jugoslovenske umjetnosti; Bosanski predio i Djevojčica u kolicima iz 1933. godine koje se nalaze u fundusu Muzeja savremene umjetnosti u Beogradu (*Protić, 1972., 14*). Od ovog perioda boja za Bijelića postaje njegovo osnovno izražajno sredstvo (*Tihić, 1972., 161-184*).

Drugi svjetski rat Bijelić provodi u Beogradu. Tokom ovog perioda naslikao je nekoliko odličnih radova među kojima je najsugestivniji Tamni predio iz zbirke Muzeja savremene umetnosti u Beogradu.

Značajnije promjene u njegovom radu nastaju iza 1950. godine. Promjene se mogu označiti kao više estetičke prirode nego slikarske. Ogladaju se u njegovom odnosu prema vremenu i prema predmetu. Slika gotovo isključivo predjele sa niskim horizontom i olujnim nebom koje ispunjavaju dvije trećine njegovog platna. Uveliko koristi tonove crvene, žute, plave i zelene boje. Potezi su mu siloviti i uzvitalni. Boja često curi. Predmet, pravi, realni je nestao, ostala je samo njegova aluzija i eksplozija boja (Tihčić, 1972., 207-218). Raniji eksplozivni tonovi različitih boja ustupaju mjesto skali čokoladnosmeđih, mrkih, sivkastih i uglavnom neutralnih tonova.

Polovinom pedesetih godina XX vijeka Bijelić gubi vid. Nakon operacije 1958. godine vid mu se vraća na jedno oko nakon čega stvara cikluse manjih, potpuno apstraktnih platna (Tihčić, 1972., 79-82). Omiljeni motivi su mu predjeli iz Bosne. Umjesto dotadašnjih bosanskih kuća i naselja, na Bijelićevim platnima se pojavljuju „čudno oblikovana brda i planine, koje karakterišu unutrašnja napetost mase, naglašeni plasticitet formi i izvjesne geometrijske vrijednosti“ (Tihčić, 1972., 214).

Djela Jovana Bijelića su izlagana na brojnim izložbama u Jugoslaviji i inostranstvu. Značajan je i njegov pedagoški rad. Znanje je prenosio Nikoli Graovcu, Đorđu Popoviću, Pavlu Vasiću, Aleksi Čelebonoviću, Danici Antić, Dušanu Vlajiću, Peđi Milosavljeviću i drugima. Kao scenograf Narodnog pozorišta u Beogradu scenski je uobličio više predstava. Takođe, bavio se ilustracijom i napisao je nekoliko pripovjedaka.

Umjetničke slike Jovana Bijelića dospjele su u Muzej Unsko-sanskog kantona na sljedeći način:

1. Gruž (1914.) – otkupljeno u Beogradu 1968. godine za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
2. Bosanski pejzaž s rijekom (1929.) – poklon akademika dr. Koste Todorovića iz Beograda, 1968. godine za umjetničku zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
3. Dubrovnik (1932.) – kupljeno za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
4. Selo u Bosni (1939.) – poklonjeno 1967. godine u Beogradu za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
5. Motiv iz Bosne (1939/40.) – kupljeno od Olivera i Milana Kadijevića iz Beograda 1968. godine za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
6. Dvije jedrilice (1940.) – kupljeno od Olivera i Milana Kadijevića iz Beograda 1968. godine za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
7. Portret Tita (1953.);
8. Motiv iz Venecije (1954.) – kupljeno od Marine i Zorana Dojčinovića u Beogradu 1972. godine za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
9. Pred oluju (1956.) – poklon Izvršnog Vijeća Bosne i Hercegovine 1969. godine za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
10. Bihać (1960.) – kupljena za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
11. Improvizacija br. 5 (1960.) – kupljena za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
12. Tiškovac u Bosni (1960.) – kupljeno u Beogradu 1967. godine, za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
13. Kompozicija (1962.) – kupljeno za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
14. Mlinovi na Uni (1963.) - kupljeno u Beogradu 1967. godine, za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
15. Stari grad (1963.) - kupljeno u Beogradu 1967. godine, za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
16. Portret Vojina Basarića (1968.) – otkupljeno 1968. godine od Teodore i Vojina Basarića za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
17. Portret Teodore Basarić (1968.) – otkupljeno 1968. godine od Teodore i Vojina Basarića za zbirku Muzeja AVNOJ-a i Pounja u Bihaću;
18. Portret muškarca s brkovima (1968.).

2. Opis dobra⁽¹⁾

U zbirci Muzeja Unsko-sanskog kantona pohranjeno je 18 kompozicija koje pripadaju pojedinim fazama umjetnikovog rada i stvaralaštva.

Slika primorskog grada Gruža (1914.), koja pripada prvoj fazi, sadrži elemente klasične likovne tradicije, a forma je tretirana na racionalnoj osnovi. Također, nastavljajući ovu fazu, tijekom dvadesetih i tridesetih godina XX. stoljeća, Jovan Bijelić izrađuje kompozicije koje pretapaju obrise

bosanskohercegovačkih krajolika u ekspresionističkom maniru (na primjer, Bosanski pejzaž sa rijekom, Selo u Bosni, Motiv iz Bosne).

Kako zaključuje dr. Smail Tihčić kompozicije iz posljednje dvije faze su nove i smjele kolorističke, dramski napete i impulzivne pejzažne vizije, koje su istinski, vrlo neposredan i iskren odraz njegove lične drame i drame našeg nemirnog i rastrzanog vremena.

Slike akademskog slikara Jovana Bijelića:

1. Jovan Bijelić, *Gruž*, 1914., ulje na platnu, 38 x 63 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem lijevom kutu, ćirilničnim slovima nalazi se signatura autora: BIJELIĆ, 1914.

Slika prikazuje morski pejzaž u sezanskom maniru. Pogled na panoramu mjesta Gruž i mora u sredini. Pozadina je zaokružena plavom pastelnom bojom u kojoj se nižu planine, a iznad njih vedro nebo po kome „plove“ crveno-bijeli oblaci. Obala i kuće uz obalu oslikane su kombinacijom narandžaste i bijele boje. U prednjem planu se nalaze krošnje drveća zelenoplave boje.

2. Jovan Bijelić, *Bosanski pejzaž s rijekom(2)*, 1929., ulje na platnu, 90 x 70 cm. Sadašnji smještaj: Spomen muzej Jovan Bijelić u Bosanskom Petrovcu; Izvorni smještaj: JU Muzej Unsko-sanskog kantona u Bihaću; natpis na slici: u donjem lijevom kutu, na žutoj podlozi tamnosmeđom bojom, ćirilničnim slovima potpisano je: BIJELIĆ.

Slika prikazuje natmureno nebo iznad mrkosivih planina u pozadini slike. Svjetloplava boja rijeke razdvaja obalu nepoznatog bosanskog mjesta. Lijevu i desnu stranu slike razdvaja ulica narandžastožute boje. Lijevo ispred se nalaze izdužene kuće crvenosmeđe boje i dvije bijele fasade sa crnim krovovima. Sa desne strane nad ulicu se nadvija stara bosanska kuća smeđeg krova, sa drvenom kapijom. Sa lijeva na desno kompoziciju opasuju krošnje drveća koje se prelivaju u zelenoj, sivoj i žutoj boji.

3. Jovan Bijelić, *Dubrovnik*, 1932., ulje na platnu, 66,5 x 53 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem desnom kutu nalazi se signatura autora ispisana ćirilničnim pismom: BIJELIĆ.

Iza uskog pojasa crvenoga tla, pruža se u luku naselje starog grada, žutih, crvenih, oranž i bijelih zgrada s dominantnom, visokom Minčetom. Zadnji plan potiskuje prednji tamnim zelenim i sivim bregovima. Pri obali more je nježno plavo, a na pučini intenzivno modro. Nebo koje se pretapa u blijedoplavoj nijansi narušava nemirna ružičasta linija. Pri obali su usidrene dvije brodice prema kojima se nadvijaju krošnje drveća izvedene svijetlozelenom i plavom bojom.

4. Jovan Bijelić, *Selo u Bosni*, 1939., ulje na dasci, 66 x 48 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: donji desni kut, bijelom bojom, ćirilničnim slovima: BIJELIĆ. Ekspresionistički pejzaž. Ispred lanca smeđemrkkih bregova, dolje na ledini su slobodno raspoređene kuće petrolejzelenih, crvenorozih, bijeloljubičastih i plavkastih zidova sa šiljastim žutim krovom, cinober crvenim i smeđim. Iznad sivozelenih brda nadvilo se tamnoplavo nebo sa sivozelenim preljevom. A na kućama pokoji crni prozor i na vratima desne kuće bijeli opcert vrata, iza kojih izviruje bijela kuća sa crvenim krovom.

5. Jovan Bijelić, *Motiv iz Bosne*, 1939/1940., ulje na šperploči, 50 x 40 cm. Sadašnji smještaj: Spomen muzej Jovan Bijelić u Bosanskom Petrovcu; Izvorni smještaj: JU Muzej Unsko-sanskog kantona u Bihaću; natpis na slici: u donjem desnom kutu nalazi se signatura autora ispisana ćirilničnim slovima, bijelom bojom na tamnoj podlozi: BIJELIĆ.

Slika prikazuje ekspresionistički pejzaž. Na brdu iznad modroplave rijeke uzdiže se u daljini red svijetlih kuća na kat sa bijelom fasadom, tamnim prozorima i crvenim krovom.

6. Jovan Bijelić, *Dvije jedrilice*, 1940., ulje na lesonitu, 61,5 x 46,5 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem desnom kutu nalazi se signatura autora ispisana bijelim latiničnim slovima na tamnoj pozadini: BIJELIĆ.

U prednjem planu kompozicije u donjem lijevom kutu, po modroplavom moru plove roza i žuti jedrenjak. Iza njih, dijagonalno se proteže krivudava žuta obala sa visokim kućama sivocrvenih krovova. Zadnjim planom dominira planinski masiv, „teške“ smeđe i sive boje. Gornjim dijelom kompozicije razlijeva se plavo nebo sa lelujavim svijetlim oblacima.

7. Jovan Bijelić, *Portret Josipa Broza Tita*, 1953., ulje na platnu, 62 x 46 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u gornjem lijevom kutu na mrkoj pozadini, ćirilničnim pismom ispisan je potpis autora: BIJELIĆ.

Portret je nastao prema fotografiji Josipa Broza Tita u maršalskoj modrozelenoj uniformi.

8. Jovan Bijelić, *Motiv iz Venecije*, 1952., pastel na kartonu, 66 x 47 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem desnom kutu, ćirilničnim pismom, mrkom bojom ispisano je: BIJELIĆ.

Morski zaljev po kome plovi mala barka sa žutim jedrom, okružuje luku-kopno na kome dominira crkva s kupolom (Santa Maria della Salute). Sasvim desno u kutu kompozicije je visoka žuta zgrada, a sa suprotne strane, dijagonalno ružičastomrka zgrada. Nebo i more podrtavaju u plavozelenim bojama po čijoj površini se „ogledaju“ oblaci i okruženje. Svjež ekspresionistički pastel.

9. Jovan Bijelić, *Pred oluju (Crvene Magle)*(3), 1956., ulje na dasci, 90 x 75 cm. Sadašnji smještaj: Spomen muzej Jovan Bijelić u Bosanskom Petrovcu; Izvorni smještaj: JU Muzej Unsko-sanskog kantona u Bihaću; natpis na slici: u donjem desnom kutu nalazi se potpis autora ispisan ćiriličnim pismom, mrkom bojom: BIJELIĆ.

U imaginarnom pejzažu „skrojenom“ od plave, zelene i terakot crvene, u prednjem planu kompozicije, sasvim lijevo nazire se silueta visoke zgrade. Iznad se kovitlaju oblaci koji se pretapaju u ružičastim, cink bijelim, crvenim, karmin mrkih i briljantno žutim tonovima. Slikano je u groznici, jakoj ekspresiji, nešto lazur a nešto pastuoznim jakim namazima boje.

10. Jovan Bijelić, *Bihać*, 1960., ulje na lesonitu, 75 x 67,5 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona SIG.

U prednjem planu kompozicije je ultramarin plava rijeka sa dva čamca. Sasvim desno je čošak kuće žarkocrvenoga krova. Preko rijeke na kraju lijevo je masivan most a u sredini visoki toranj crkve, stara kula i tri kuće terakot krova. Okolo je gusto zeleno rastinje. Nebo je oblačno i uskovitlano u smeđoj bujici.

11. Jovan Bijelić, *Improvizacija br. 5*, 1960., ulje na lesonitu, 56 x 46 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: donji lijevi kut: plavom bojom, ćiriličnim slovima: BIJELIĆ.

Po sredini kompozicije, odozgo prema dolje proteže se geometrijska apstraktna struktura crvene, smeđe, sive i crne boje. Pozadina je ružičasta i modrozeleno.

12. Jovan Bijelić, *Tiškovac u Bosni*, 1960., ulje na lesonitu, 68 x 76 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem lijevom kutu slike na zelenoj površini islikane trave, tamnom smeđom bojom, ćiriličnim slovima je ispisan: BIJELIĆ.

Slika predstavlja pejzaž sa brdima u uskoj dolini preko koje se proteže žuta i zelena vegetacija. Kompozicija je s tri strane zatvorena planinskim masivom oslikanim razdraganom mješavinom plave, zelene, sive i crvene boje. Pejzaž „krase“ dvije seoske kućice crvenih zidova i visokih mrkih krovova. U prednjem planu su dva plasta sijena. Odozgo, nad prirodu se nadvilo užareno nebo kadmij oranž i crvene boje. Na ivicama kompozicije, podloga je ostala nepokrivena.

13. Jovan Bijelić, *Kompozicija*, 1962., ulje na lesonitu, 54 x 65 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem lijevom kutu, crnom bojom, ćiriličnim slovima: BIJELIĆ. Negeometrijska apstraktna kompozicija nastala pretapanjem plave, bijele, crvene, smeđe i sive boje.

14. Jovan Bijelić, *Mlinovi na Uni*, 1963., ulje na lesonitu, 75 x 86 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem lijevom kutu nalazi se signatura autora ispisan ćiriličnim pismom: BIJELIĆ.

U prednjem planu nalazi se uski pojas crveno-zelenog tla kroz koji u pozadini „teče“ rijeka koja se prelijeva u žutim i plavim tonovima. Na obalama se naziru visoki, tamnocrveni mlinovi neobičnih formi. Trenutak zalaska sunca naglašen je upotrebom crvene, kadmij žute i narandžaste boje.

15. Jovan Bijelić, *Stari grad*, 1963., ulje na lesonitu, 105 x 90 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona.

Slika prikazuje okruglu kulu staroga grada u čokoladnosmeđoj boji obraslog zelenim grmljem iznad koga trepere uskovitlani oblaci i nebo u smeđim i plavim tonovima. U prednjem planu ispod staroga grada svijetla površina kroz koju se nazire put i grm u lijevom kutu.

16. Jovan Bijelić, *Portret Vojina Basarića*(4), XX. stoljeće, ulje na platnu, 90 x 71. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u donjem desnom kutu nalazi se potpis autora ispisan ćiriličnim slovima, mrkom bojom na plavoj podlozi: BIJELIĆ.

Slika prikazuje čovjeka sa naočalama u sivoplavom kaputu, bijele kragne s plavom kravatom. Podbočen je jednom rukom kao mislilac, a lijevom rukom je oslonjen na ivicu stola držeći žuti štاپ. Ispred na stolu nalazi se crvena knjiga. Pozadina kompozicije izgrađena je međusobnim djelovanjem plave i žute boje na crvenom paravanu.

17. Jovan Bijelić, *Portret Teodore Basarić*(5), XX. stoljeće, ulje na platnu, 90 x 71 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: u središnjem dijelu donje zone nalazi se potpis autora ispisan mrkom bojom, ćiriličnim pismom: BIJELIĆ.

Na naslonjaču žute boje udobno sjedi nasmiješena sredovječna žena. Obučena je u tamnosmeđu haljinu s bijelom mašnom na prsnom izrezu. Glava joj je pokrivena elegantnom smeđom kapom. Vedro lice žene „ukrašeno“ je naušnicama i medaljončićem koji se nenametljivo spušta oko njezina vrata. Skladan odnos boja uočljiv je u pozadini koja je oslikana smeđom i zelenom bojom.

18. Jovan Bijelić, *Portret muškarca sa brkovima*, XX. stoljeće, ulje na platnu, 79 x 63 cm. Bihać: JU Muzej Unsko-sanskog kantona; natpis na slici: na desnoj strani, u sredini kompozicije, ćirilničnim slovima ispisan je potpis autora: BIJELIĆ.

Iz sivoplave pozadine „isijava“ poprsje muškarca obučenog u tamnoplavi sako sa bijelom kragom, uredno zakopčanom gornjim dugmetom. Crna kosa, kraće zolufe i mrki brkovi povijeni prema dolje.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Pokretno dobro – Zbirka umjetničkih djela Jovana Bijelića u Bihaću do sada nije uživala status zaštite.

4. Sadašnje stanje dobra

Uvidom u zbirke umjetničkih djela Jovana Bijelića utvrđeno je sljedeće:

- slike i grafike su u dobrom stanju,
- slike i grafike su pohranjene u improvizirani depo,
- kako bi se očuvalo zatečeno stanje potrebno je izvršiti čišćenje slika i smještanje u prostoriju s optimalnim uvjetima čuvanja.

III – ZAKLJUČAK

U skladu sa navedenim, a koristeći Kriterije za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik BiH“ br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka se zasniva na sljedećim kriterijima:

- A. Vremensko određenje**
- B. Povijesna vrijednost**
- C. Umjetnička i estetska vrijednost**
 - C. I. Kvalitet obrade,
 - C. IV. Kompozicija,
 - C. V. Vrijednost detalja.
- D. Čitljivost**
 - D. II. Svjedočanstvo o povijesnim promjenama,
 - D. III. Djelo značajnog umjetnika ili graditelja,
 - D. IV. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru.
- E. Simbolička vrijednost**
 - E. V. Značaj za identitet skupine ljudi.
- G. Izvornost**
 - G. I. Oblik i dizajn,
 - G. VI. Duh i osjećanja.
- H. Jedinstvenost i reprezentativnost**
 - H. II. Djelo vrhunskog umjetnika ili graditelja.

Sastavni dio ove odluke je:

- Dokumentacija JU Muzeja Unsko-sanskog kantona;
- Fotodokumentacija.

Korištena literatura

Tijekom vođenja postupka proglašenja Zbirke umjetničkih djela Jovana Bijelića iz JU Muzeja Unsko-sanskog kantona u Bihaću korištena je sljedeća literatura:

1968. Miodrag B. Protić. *Jovan Bijelić*. Beograd: Muzej savremene umetnosti Beograd, 1968.

1972. Miodrag B. Protić. „Jovan Bijelić“, u Nada Miljković (ur.), *Srpski slikari i vajari XIX i XX veka*. Beograd: Izdavački zavod „Jugoslavija“, 1972.

1972. Smail Tihić. *Jovan Bijelić, u Jelena Čehić (ur.)*. Sarajevo: „Veselin Masleša“, Biblioteka kulturno naslijeđe, 1972.

1972. Boško Latinović, Branka Raunig, Smail Tihčić. *Jovan Bijelić*, Branka Raunig (ur.). Skupština opštine Bosanski Petrovac i Regionalni muzej Bihać, 1972.

1974. AA. VV. *Umjetnost Bosne i Hercegovine 1945.–1974*. Sarajevo: Umjetnička galerija Bosne i Hercegovine, 1974.

2005. Katalog izložbe: *Zbirka Spomen-muzeja Jovan Bijelić Bosanski Petrovac*. Banja Luka: Muzej savremene umjetnosti Republike Srpske, za izdavača: Ljiljana Labović-Marinković, 2005.

(1) Podaci o Jovanu Bijeliću preuzeti su iz *Odluke br. 04-02-40/09-1 o proglašenju Pokretno dobro – Zbirka umjetničkih djela i ličnih predmeta Jovana Bijelića u Bosanskom Petrovcu nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine*.

(2) Dopisom br. 08-01/09 od 6. januara 2009. godine Muzej Unsko-sanskog kantona u Bihaću izjavljuje da nisu saglasni da se tri djela Jovana Bijelića (*Bosanski pejzaž sa rijekom*, 1929., ulje na platnu, 90 x 70; *Crvene magle*, 1956., ulje na dasci, 91 x 78 cm; *Pejzaž iz Bosne*, 1939., ulje na dasci, 68 x 50 cm) proglase nacionalnim spomenikom u sastavu zbirke JU Centra za kulturu i obrazovanje Bosanski Petrovac. Iznijeli su stav da navedeni radovi trebaju biti proglašeni nacionalnim spomenikom u sastavu Umjetničke zbirke Muzeja Unsko-sanskog kantona. Dopisom od 31. 12. 2008. godine navode da su vlasnici navedene tri slike Jovana Bijelića, te da je Muzej pripremio aplikaciju za proglašenje djela Jovana Bijelića iz Umjetničke zbirke Muzeja Unsko-sanskog kantona u Bihaću (dopis broj 663-01/08 od 31. 12. 2008. godine). Odluka br. 04-02-40/09-1 o proglašenju Pokretno dobro – Zbirka umjetničkih djela i ličnih predmeta Jovana Bijelića u Bosanskom Petrovcu nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

(3) Prema istraživaču opusa Jovana Bijelića, Smailu Tihčiću ova slika je poznata i kao *Predio s oblacima*. U navođenju dimenzija slike došlo je do neznatnog odstupanja. Prema Smailu Tihčiću, dimenzije slike iznose 89 x 75 cm.

(4) U detaljnoj studiji o Jovanu Bijeliću, autor Smail Tihčić smatra da je riječ o portretu Karla Vajsa. Međutim, kako je portret otkupljen od članova porodice Basarić (uz portret Teodore Basarić, za koji Tihčić tvrdi da je Teodora Vajs) vjerojatnije je da su na njima oslikani članovi porodice koja je portrete dala na otkup.

(5) Vidi bilj. 3.